

משה חיים פלח

בשיטת הרמב"ם בדין שליחות דתרומה ומעילה.....א

בגדר מצות שמיעת קול שופר.....ח

בשיטת הרמב"ם בדין שליחות דתרומה ומעילה

והנה יש לדקדק בדברי הגמ', חדא זבא דמיייתין דין שליחות בתרומה ממתני' דפרק ד' דתרומות (מ"ד) דהאומר לשלוחו לא ותרום, ולא מיייתי ממתניתין דריש תרומות (פ"א מ"א) עובד כוכבים שתרם את של ישראל אפילו ברשות און תרומתו תרומה, מכלל דישאל שתרם את של ישראל ברשות תרומתו תרומה, אלא דזבא איכא למימר משום דאינו אלא מדיוקא, אך אכתי קשה אמאי לא מיייתי ממתניתין דפרק ג' (מ"ד) הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום תרומתו תרומה, וכבר עמדו בזה.

עוד עמדו באחרו' אמאי האריך תלמודא לאתויי נמי סיפא דמתניתין פיסת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה.

עוד יש לעיין, דהנה זבא דפיסת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה פירש רש"י מסוגיא דכתובות (ק א) דעמא משום דאמר ליה להכי אמדתיך, ובסיפא דמתני' דתרומות התם איתא אס נתכוין להוסיף אפילו אחת און תרומתו תרומה, ולכאורה ז"ב דממ"נ אי הוי בכלל השליחות אפילו נתכוין להוסיף תבא תרומתו תרומה, ואם אינו בכלל השליחות מה צריך דאיכו

ואלא הא דתנן האומר לשלוחו לא תרום תרום כדעת זעל הבית ואם אינו יודע דעת זעל הבית תרום צבינונית אחד מחמשים פיסת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה מכלן וכי תימא דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן חול אמר קרא אחס גס אחס לרבות את השליח כו' לא לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך ה"נ ואלא אחס גס אחס למה לי מיזעי ליה לכדרכי ינאי דא"ר ינאי גס אחס מה אחס בני ברית אף שלוחכם בני ברית, הא למה לי קרא מדרבי חייה בר אבא א"ר יוחנן נפקא דא"ר חייה בר אבא א"ר יוחנן און העבד נעשה שליח לקבל גט מיד זעלה של אשה לפי שאינו בתורת גיעין וקידושין איצטריך ס"ד אמינא עבד דלאו בר היתירא הוא כלל אצל עובד כוכבים הואיל ואיחיה בתרומה דנפשיה דתנן העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה אימא שליח נמי עבד קמשמע לן, ולר' שמעון דפטר דתנן תרומת עובד כוכבים מדמעת וחייבין עליה חומש ור"ש פוטר אחס גס אחס למה לי איצטריך סד"א הואיל ואמר מר אחס ולא אריסון אחס ולא שותפין אחס ולא אפוערופוס אחס ולא התרום את שאינו שלו אימא אחס ולא שלוחכם נמי קמ"ל.

אמדיה לך, ויש המצארים דדעתו לעשות
השליחות כפי הצנת השליח [ויל"ד].

ובעיקר הא דאמרינן הכא דאף פיסת או הוסיף
תרומתו תרומה משום דאמר ליה צהכי
אמדתיך, תמכו תוס' דמאי שנא מדאמרינן גבי
כלך אלל יפות דמיירי דשווייה שליח ואעפ"כ אי לא
נמלאו יפות מהן אין תרומתו תרומה ולא מלי
אמר ליה צהכי אמדתיך.

עוד עמדו צהא דמשמע צפשוטו דאילטריך
מיעועא לתורס את שאינו שלו, דאמאי
סלקא דעתין דאדם תורס את שאינו שלו [ויעוין
צראשונים דנחלקו אי צעינן קרא אף לזה וזו ואין
לריך לומר זו נקט או דמה טעם קאמר].

והנה צפשוטו משמע צסוגין דלהפרשת תרומה
צעינן דין שליחות דוקא, ולא סגי צנתינת
רשות, וצפרק אלו מליאות (כג ה) גבי פלוגתא
דיאוש שלא מדעת אמרי' תא שמע כינא אמרו
התורס שלא מדעת תרומתו תרומה הרי שירד
לתוך שדה חצירו וליקט ותרס שלא צרשות אס
חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואס לאו
תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אס חושש משום
גזל ואס לאו הרי שצא צעל הצית ומלאו ואמר לו
כלך אלל יפות אס נמלאו יפות מהן תרומתו
תרומה ואס לאו אין תרומתו תרומה ליקטו
הצעלים והוסיפו עליהן צין כך וצין כך תרומתו
תרומה וכי נמלאו יפות מהן תרומתו תרומה
אמאי צעידנא דתרס הא לא הוב ידע, תרגמה
צא אליצא דאציי דשויה שליח, הכי נמי מסתצרא
דאי סלקא דעתך דלא שווייה שליח מי הויא
תרומתו תרומה והא אתס גס אתס אמר רחמנא
לרצות שלוחכס מה אתס לדעתכס אף שלוחכס

לדעתכס אלא הכא צמאי עסקינן כגון דשויה
שליח כו', ומצואר צתתורמה צעינן שליחות דוקא
ולא סגי צגילוי דעת לאחר מעשה [ואף למ"ד יאוש
שלא מדעת הוי יאוש].

אולם הרמב"ם (פ"ד מתרומות ה"ג) כתב וז"ל
התורס שלא צרשות או שירד לתוך שדה
חצירו וליקט פירות שלא צרשות כדי שיקחם
ותרס, אס צא צעל הצית ואמר לו כלך אלל יפות
אס היו שס יפות ממה שתרס תרומתו תרומה
שהרי אינו מקפיד, ואס לא היו שס יפות אין
תרומתו תרומה כו' עכ"ל, ומצואר דפסק דלא
צעינן צתתורמה שליחות דוקא, וסגי צגילוי דעת
דלצסוף, וכן משמע עוד מלשון הרמב"ם "שהרי
אינו מקפיד".

וכתבו האחרוי' דסמך הרמב"ם על סוגיא דלקמן
(גג ז) ההוא סרסיא דקדיש צפרומא
דשיכרא אתא מריה דשיכרא אשכחיה אמר ליה
אמאי לא תיתיב מהאי חריפא אתא לקמיה דרצא
אמר לא אמרו כלך אלל יפות אלא לענין תרומה
צלצד דתניא כינא אמרו תורס שלא מדעת תרומתו
תרומה כו' אצל הכא משום כיסופא הוא דעצד
ואינה מקודשת, ומשמע צפשוטו דסוגיא דהתס
אזלא דמיירי אף צלא עציד שליח ודלא כדדחקו
התוס' שס [ועוד הציאו האחרוי' מקורות לדצרי
הרמב"ם מכ"ד דמשמע דקי"ל דלא צעינן שליחות
ואכמ"לן וס"ל להרמב"ם דמהני אף לדידן דקי"ל
דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש [ויש מהאחרוי'
דכתבו דהרמב"ם גרים צסוגיא דהתס ותסצרא
וכגי' דדחו תוס', ולפ"ז אף לסוגיא דצ"מ לא
צעינן שליחות אלא אליצא דאציי, ולמסקנא ציארו
האחרוי' דהתס לא פליגי אציי ורצא, ולפ"ז אף

ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ד מזכיה ומתנה) דאף דמוכח צ"ק (ס"ט ה) דבחילול מעשר שני ורצעי צעינן כח צעלים ומח"ט איכא צזה חסרון דאינו ברשותו, מ"מ מזי אדם לחלל מעשר שני ורצעי של הפקר וכדחוכיה מסוגיא דהתם, ויעו"ש דמסיק דלפי זה נראה ממילא דגם מעשר שני ורצעי שיש להם צעלים, מכל מקום עיקר מעשה החילול והפדיה נעשה מכח הפודה אף שאינו הצעלים שלהם, ונהי דיש צזה עיכוב דין צעלים, ולריכין שחאה הפדיה נעשית צשציל הצעלים ומכחם ומדעתם, אבל מ"מ שליחות לא צעינן צזה עכ"ד יעו"ש, ויעוין עוד בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ח ממע"ט) דזיאר טעמא דצעינן דין צעלים בחילול מע"ש משום דאיכא צזה קנין כסף יעו"ש והוכיח כן מסוגיא דלעיל (כ ה) מה לכסף שכן פודין צו הקדש ומע"ש ואכמ"ל, והנה מדברי הגר"ח (בה"ט זכיה ס"ט) מבואר דאף דלא צעינן לזה דין שליחות מ"מ צעינן לזה דין זכיה, ומשום דצעינן דחילול יהא נעשה צשציל הצעלים ומכחם ומדעתם יעוין שס, אך יש מהאחרו (יעוין צעו"ש ס"י ג) דנקטו דלא צעינן צזה כח צעלים כלל, אלא רק דצכה הצעלים לעכב ואכמ"ל.

ומצתה יש לבאר דברי הרמב"ם, דכיון דאף אחר דגלי קרא דאין אדם תורם את שאינו שלו, לא צעינן בתרומה כח צעלים דוקא, אלא נתחדש צזה רק דאיכא לצעלים כח עיכוב, לא צעינן צזה לדין שליחות, אלא כל דאיכא ניהותא דצעלים ואין הצעלים מקפידין מזי כל אדם לתרום [אלא דאכתי לריך לבאר אמאי לא תלי בצלוגתא דישל"מ, ויעוין בחמדת שלמה בצסוגיא דצ"מ שס ועוד ואכמ"ל].

לסוגיא דצ"מ לאצעינן שליחות בתרומה] חולם גדר הדברים לריך זיאר.

ונראה לבאר דהנה צעיקר הא דתמכה האחרו למאי אינעריך קרא דאין אדם תורם את שאינו שלו מזינו כמה דרכים, ויש מהאחרו דזיאר דכיון דבתרומה זכו דין החפלא להתרם [ועוד דהתרומה פתיכא צעצל ויתכן דאינו אלא כצירור חלקים] ס"ד דלא צעינן צזה כח צעלים, ויעוין צחי' הגרנ"פ (פרק אלו מליחות חי' לו) דזיאר כן צשיטת הרמב"ן צגיטין (כ"ה) דבתרומה לא צעינן שליחות ממש אלא סגי בגילוי דעת דניחא ליה.

ובירושלמי (פ"א דתרומות ה"ה) אתם פרע לתורם את שאינו שלו מה את עביד ליה כתורם את שאינו שלו או כתורם את של חצירו נשמענא מן הדא הצקור כריו ומירחו וחזר וזכה צו אין תעצדיניה כתורם את שאינו שלו אין תרומתו תרומה ואין תעצדיניה כתורם את של חצירו תרומתו תרומה כו' יעו"ש, הרי דמיצעי ליה לירושלמי אי גדר המיעוט הוא "תורם את שאינו שלו" או גדר המיעוט הוא "תורם את של חצירו" ונפק"מ אי מזי לתרום מהפקר דאינו שלו ואינו של חצירו, וזיאר האחרו ד"ל דאף אחר דגלי קרא דאין אדם תורם את שאינו שלו אכתי לא צעינן צזה כח צעלים, ומשום דזהו דין החפלא, אלא גלי קרא דכח הצעלים מעכב, אך כל דליכא עיכוב צעלים מזי להפריש.

ומדוקדק לישנא דצרייתא "אם חושש משום גזל" דיסוד דינא דלא מהני תורם את של חצירו שלא ברשותו הוי משום עיכוב הצעלים.

היחא מלכ דיליה, וכמו כן לענין שאלה ודאי דאיכו הוא דמני להשאל ולא הצעלים.

אך מלכד זה נתחדש דין שליחות בתרומה, וצכהאי גוונא חשיבא הפרשה של הצעלים ע"י שלוחו, והיחא מלכ דהצעלים, וכמו כן לענין שאלה נראה דהצעלים מני להשאל ולא השליח [והאחרו' דנו בכל שליחות בתרומה מי מני להשאל ואכ"מ].

ומדוקדק לשון הרמז"ס דפתח צדינא ד"עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות" דדין זה אינו שייך לדינא ד"תורם את שאינו שלו שלא ברשות הצעלים" דלענין עלם חלות התרומה סגי בהא דהוי ברשות הצעלים, אלא דהכא נתחדש דמני אדם לעשות שליח להפריש לו תרומות ומעשרות, ומדוקדק דהוסיף הרמז"ס תיבת "לו" דעיקר דין שליחות בתרומה הוא צמה דהשליח מפריש התרו"מ לו ועצרו וצשליחותו, ולא לענין עלם חלות התרומה.

ומצתה יש לבאר [ועיקר הדבר כ' בשיעורי רבי נחום צ"מ (סי' ט) בשיעט הרמז"ן (גיטין סו א) והתוס' והרא"ש (מדי' לו ג) יעוין סס] הא דמייתי דוקא מתינתין דפחת עשרה או הוסיף עשרה, דצאמת מדינא דפ"ג מ"ד צהרשה את צן ביתו לתרום ליכא ראייה לדין שליחות, ד"ל דבתרומה סגי בנתינת רשות, וכן הא דתנן בריש תרומות דעכו"ס שתרם את של ישראל אפילו ברשות אין תרומתו תרומה מכלל דישאל שתרם את של חצירו ברשות תרומתו תרומה, היינו משום דסגי בנתינת רשות גרידא, אלא ראיית הגמ' דאיכא דין שליחות בתרומה היא ממתני' דהכא, דמיירי בהוסיף השליח, וצכה"ג כיון דצאמת

אלא דלריך ציבור דהא בסוגין משמע דלתרומה צעינן שליחות דוקא וילפי' דין שליחות מתרומה, והרמז"ס העתיק לסוגין צפרק ד' תרומות (ה"ה) וז"ל עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר כן תרימו גם אתם לרצות שלוחכם ואין עושים שליח גוי שנאמר גם אתם מה אתם בני צרית אף שלוחכם בני צרית עכ"ל, הרי מצוואר לכאורה דצעינן בתרומה שליחות דוקא.

אולם הנה יש לדקדק צסדר דברי הרמז"ס, דצפרק ד' מתרומות ה"ה כהצ תחילה הך דינא דעושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות, ולאחר מכן בה"צ כהצ הרמז"ס וז"ל חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה, החרש, והשועה, והקטן, והנכרי שתרם את של ישראל ואפילו ברשותו, והתורם את שאינו שלו שלא ברשות הצעלים, אצל התורם משלו על של אחרים הרי זו תרומה ותיקן פירוטיהם, ועוצת הנאה שלו שנותנה לכל כהן שירצה עכ"ל, הרי דהקדים הרמז"ס דין שליחות בתרומה לדינא דאין אדם תורם את שאינו שלו, וז"צ דלכאורה תחילה הו"ל להקדים הדין דבתרומה צעינן צעלים דוקא ואין אדם תורם את שאינו שלו, ולאחר מכן לחדש דינא דאף שלוחו של אדם כמותו, ואילו הרמז"ס הקדים דעושה אדם שליח להפריש לו תרו"מ, ורק לאחר מכן הביא דינא דאין אדם מפריש את שאינו שלו.

ונראה צביאור הדברים, דצאמת לענין עלם חלות התרומה לא צעינן כה צעלים ממש ולא צעינן לשליחות, וסגי בנתינת רשות גרידא, וכלשון הרמז"ס "שהרי אינו מקפיד", אלא דצכהאי גוונא הרי חלה התרומה מכח המפריש, וצפשוטו

הוא שמעל, כיצד צעל הבית שאמר לשלוחו תן לי מאותו צפר לאורחין כו' אמר לשלוחו תן לאורחין חתיכה חתיכה של צפר הלך השליח ואמר לכן עלו שתיים שתיים, צעל הבית מעל שהרי נעשה דצרו והשליח פטור מפני שהוא מוסיף על שליחות צעל הבית ולא עקר השליחות, אבל אם אמר להם השליח עלו שתיים שתיים מדעתי שניהן מעלו, נעלו האורחים שלש שלש אף האורחין מעלו מפני שכל אחד מהן עשה שליחות חצירו והוסיף מדעתו, נמלא חצירו חייב לפי שנעשו דצרו ולא נעקרה השליחות והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו עכ"ל, ומשמעות הרמז"ם דצאמר עלו שתיים שתיים פטור השליח לגמרי, וכמו כן משמע לכאורה מדצרי הרמז"ם דצעה"כ מעל ככל, והאחרו' תמכו בזה עוצה מגמרא ומסברא, ויעוין במהר"י קורקוס שם (והוצא בכס"מ) דלאו דוקא ליוה אחת אחת אלא שלש יפחות, ומצאריס דהיינו דהשליח צבור כן, אך ל"כ מה טעם יש בזה לפטור השליח, וכ"ש דאין זה טעם לחייב את המשלח.

והנה מקור האי דינא מסוגיא דמעילה (כ א) דתנן השליח שעשה שליחותו צעל הבית מעל לא עשה שליחותו השליח מעל כיצד אמר לו תן צפר לאורחים ונתן להם ככד ככד ונתן להם צפר השליח מעל אמר לו תן להם חתיכה חתיכה והוא אומר עלו שתיים והם נעלו שלש כולם מעלו, ובגמ' שמע מינה מוסיף על שליחותו היו שליח אמר רב ששת דאמר שליח עול אחת מדעתו ואחת מדעתי, ובכתובות (נא ג) איציעיל לכו אמר ליה זצין לי ליתכא ואזל וזצין ליה כורא מאי מוסיף על דצרו הוא וליתכא מיהא קני או דלמא מעציר על דצרו הוא וליתכא נמי לא קני, אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא ת"ש אמר צעה"כ לשלוחו תן לכן חתיכה לאורחין והוא אומר עלו שתיים והן

צעה"כ מקפיד שלא יתרום אלא ח' מנ', ל"ש למיתו עלה מכח נתינת רשות, דלזה צעינן דיבא "אינו מקפיד" כלשון הרמז"ם, אך מ"מ כיון דמינהו שליח שפיר מהני, דעלם מינוי השליחות היה לתרום בסתמא, ולא הגביל להדיח את השליחות דתבא רק ח' מנ' [וצפרט אי גדר השליחות היו מסורת כה ואכמ"ל] ובכה"ג לא מהני אלא מדין שליחות [ויעוין צפנ"י] ולהלן יתבאר עוד באופ"א.

והא דמהני דוקא צעעה ולא צנתכוין להוסיף, יש לבאר, דהנה פשעות דצרי התוס' לקמן (נב ג) דאף לר"ל דלא אתי דיבור ומצטל דיבור מ"מ היבא דמצטל את השליח צפניו מהני, ויש המצאריס דצאמת לא צטלה השליחות, אלא דמ"מ ל"מ דין שליחות אלא היבא דהשליח עושה את הדבר בתורת עשיית שליחות משלחו, וכל היבא דגודע לשליח דהדר זיה המשלח, נמלא דעושה את המעשה על דעת עלמו ולא בתורת שליחות.

ומצתה יש לומר דה"נ כל היבא דהשליח מתכוין להוסיף, הרי הוא עושה את המעשה בתורת מעשה עלמו ולא בתורת שליחות משלחו, דהרי יודע דאין כן דעת משלחו, משא"כ צעעה דעשה את המעשה בתורת שליחות [מיהו הרמז"ם צפיה"מ וצחיצורו (פ"ד מתרומות ה"ז) ביאר לכן מתני' באופ"א, אך לכאורה הוא דלא כסוגיא דכתובות ויעוין עוד להלן].

והנה יעוין ברמז"ם צהלכות מעילה (פ"ז ה"ה) וז"ל מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוליאו בתורת חוליו, אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל, ואם לא עשה שליחותו אלא עשה השליח מדעת עלמו השליח

לעשות כן צתורת שליחות צעה"ג, משא"כ צאומר מדעתי, דלא עמיד כלל צתורת שליחות צעה"ג.

ובישוב סוגיא דגמ' יתכן לדון צאופן מחודש, דהנה לקמן (ג) המקדש אשה וצתה או אשה ואחותה כחת אינן מקודשות וצגמ' מנהגי מילי אמר רמי צר חמא דאמר קרא אשה אל אחותה לא תקח לררור התורה אמרה צשעה שנעשו לרות זו לזו לא יבא לו ליקוחים אפי' צחת מהם אמר ליה רבא אי הכי היינו דכתיב ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם אי קידושין לא תפסי צה כרת מי מחייב אלא אמר רבא קרא צזה אחר זה ומתניתין כדצבה דאמר רבה כל שאינו צזה אחר זה אפי' צצת אחת אינו.

אולם הרמב"ם צפיה"מ הביא לטעמא דרמי צר חמא וז"ל כלל הוא אללנו אין קדושין תופסין צעריות שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לררור, צשעה שנעשו לרות זו לזו לא יבא לך לקוחין אפילו צחת מהן עכ"ל, ויעוין צפני' דציאר דצסוגיא דעירוצין (ג) גראה דלא קי"ל כהך כללא דרצה, וכן מיושב צזה מה דפסק הרמב"ם (פ"ג מגדרים כ"ג) דצאומר קיים ומופר לך צצת אחת הרי זה קיים ויעוין צקרן אורה צסוגיא דגדרים (טג) ואכמ"ל.

ומעתה יש לדון, דהך דינא אי מוסיף על השליחות חשיב הכל שליחות מיתלא תלי צדינא דרצה, וכדציארו האחר' דיסוד דינא דרצה היינו דדיינין לצ' העשיות כנעשו כל אחת צזה אחר זה, ולדידה א"א לדון את צ' העשיות כעשיית שליחות [ובה דעשייה אחת חיילא אף לרצה היינו משום דהכא ל"ש הי מינייהו מפקת (ע' תוס' צחס ל א) ועכ"פ צחתיכות שוות ואכמ"ל] אך להרמב"ם

נעלו שלש כולן מעלו אי אמרת צשלמא מוסיף על דצרוי הוי משום הכי בעל הצית מעל אלא אי אמרת מעביר על דצרוי הוי בעל הצית אמאי מעל והתנן השליח שעשה שליחותו בעל הצית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל, הכא צמאי עסקינן דאמר לכו עלו אחת מדעתו של בעל הצית ואחת מדעתי ושקלו אינהו תלת.

ותמהו האחר' דהא לא מוקמינן צאמר אחת מדעתי אלא למידיחי דליכא ראייה ממתני' דמוסיף הוא, אך למאי דקי"ל דמוסיף הוא וכן פסק הרמב"ם (פ"א משלוחין ושותפין ה"ד) לא צעינן להך אוקימתא, והיאך כתב הרמב"ם דדינא דמתני' הוי דוקא צאומר מדעתי.

ונראה לדון צציאור הדצרים צאופן מחודש, דהנה צעיקר דינא דמוסיף על השליחות לשון הרמב"ם (פ"א משלוחין ושותפין ה"ד) האומר לשלוחו מכור לי משדה שלי צית סאה ומכר לו צית סאתים הרי זה מוסיף על דצרוי וקנה הלוקח צית סאה צלצד עכ"ל, ומדהוסיף הרמב"ם תיבת "צלצד" משמע לכאורה דס"ד דקנה צית סאתים.

ונראה ציאור הדצרים, דהרי הכא אס נצא לדון על כל חתיכה צפני עלמה, הרי שפיר איכא שליחות ליתן חתיכה זו, ויש לומר דכיון דנתן צ' החתיכות צצת אחת, שפיר חשיב שליח כלפי שתיכן [ומה"ט סלקא דעתין דאף לענין מקח קנה צית סאתים, אלא דחתם לא קנה אלא צית סאה, משום דצשליחות חלות לידדו האחר' דדין הדעת מתקיים ע"י המשלת, והכא ליכא דעת מקנה אלא לצית סאה, משא"כ הכא צמעילה, ועכ"פ למה דלידדו האחר' דהכא מעילה דהנאה ולא מעילה דהולאה ואכמ"ל] אלא דהיינו דוקא היכא דסבור

ומעתה מיושבת קושית התוס' בסוגין אמאי בתרם מן היפות לא מלי אמר ליה זבכי אמדתיק, דהרי נתבאר דהכא טעמא משום דאינו אלא מוסיף על השליחות, וזכר מקלית ומקלית דתרם אמרינן דהוי זכלל השליחות, משא"כ בתרם מן היפות דל"ש האי טעמא.

[אלא דאכתי יקשה לכאורה היאך תתפרש הך מתני' לרצה דסבר דכל שאינו זא"ז אפילו זב"א אינו, אך יעוין ברמז"ס (בפיכ"מ וצ"ד מתרומות ה"ז) דפירש להך מתני' זאופ"א ודלא כסוגיא דכתובות, ול"ז מקור דצרי הרמז"ס, אך עכ"פ י"ל דה"נ לרצה מפרשינן מתני' הכי ואכמ"ל].

אלא דלכאורה למשנ"ת אכתי לריך ביאור אמאי לא מלי גוי להפריש משל ישראל אפילו ברשות, דהכי דנתמעט מדין שליחות, אך אמאי לא מהני מדין נתינת רשות.

ונראה לבאר, דהנה יעוין בתוס' רי"ד בסוגין שכתב וז"ל הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה נראה לי דוקא צדנפשיה שגדל בשדוהי אבל אם קנה עבד מישראל אינו רשאי לתורמו הוא אלא ישראל הקונה ממנו עכ"ל, וביארו האחרו' דתרומת גוי לא הויא בתרומת ישראל [ושיטת רש"י זכ"ד דליכא מיתת בתרומת גוין אלא דמ"מ לדין איתיה בתורת סגי זב, ומעתה יש לומר דע"י נתינת רשות גרידא צלא שליחות ודאי לא מלי גוי להפריש משל ישראל, אלא דמ"מ ע"י שליחות הוי מלי להפריש מכח ישראל, אך צב לא מהני הואיל ונתמעט מדין שליחות.

דפסק דלא כרצה, אמרינן דז' העשיות חשיבי כעשיית השליחות [וכהכך שיעות דיינא דרצה שייך אף בגוונא דלולי דינא דרצה הוו חיילי ז' העשיות, וכדבוכיחו האחרו' מדצרי הרש"א (נא (6)].

והנה לשון הרמז"ס צריש ההלכה שם "אמר לשלוחו תן לי מאותו צער לאורחיו" ויש שהקיפו תיבת "לי", אך כוונת הרמז"ס תן לי היינו בתורת שליחות הימנו ולא כנתינת רשות בעלמא, וכן ליטנא דהרמז"ס גבי שליחות דתרומה "עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות" הרי דנקט הרמז"ס "להפריש לו" ומשום דעיקר דין השליחות בתרומה היינו לעשות הדבר בתורת שליחות ידידה, דלענ"ס הלוח ההפרישה סגי בנתינת רשות גרידא.

ומעתה יש לדון, דזכו נמי טעמא דהוסיף עשרה, דלעולם י"ל דצחמת בעה"ז מקפיד ולא שלחו להפריש אלא א' מנ', וכשם דבתורת נתינת רשות לא מהני היכא דהוסיף על התרומה ה"נ בתורת שליחות לא מהני, אלא הא דמהני הוסיף על התרומה היינו כמבואר הכא ברמז"ס לענין מעילה, דעל כל פרי ופרי שהפריש הרי שפיר חשיב עשיית השליחות, אלא דהיינו דוקא בטעם דאמר ליה זבכי אמדתיק, דעמיד בתורת שליחות, משא"כ בנתכוין להוסיף דלא עמיד בתורת שליחות [ולפ"ז י"ל דצפיתת ותרם א' מס' מהני משום דזכה"ג אינו מקפיד, ואף בנתכוין, וצחמת צמתני' לא תנן אלא אם נתכוין להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה, אך לא תנן נתכוין לפחות, והרמז"ס פי' דהוסיף היינו על התרומה כתוס' ודלא כרש"ן].

בגדר מצות שמיעת קול שופר

שהיה עומד על שפת הצור והכניס פיו לתוך הצור ותקע עכ"ל.

ומבואר לכאורה דדברי הרמז"ס והצה"ג, דהמלצה אינה חלה בשמיעה לחוד, וליכא מלצה כלל בצמטשה התקיעה, ואינו אלא ה"כ"ת לקיום השמיעה [מיהו לענין ישיבת הסוכה ע"מ, דעת הירושלמי דמצרכין אף על עשייתה, ואף לדידן דאין מצרכין ה"ע משום דאין מצרכין אלא על גמר המלצה, אך משמע דאיכא מלצה גם צמטש עשיית הסוכה, וכדבוכיחו האחרון מכ"ד (ע' מכות ה א ועוד)].

אולם יעוין צמטש אריה (ס"ו) שתמה ע"ז דהא תנן המתעסק לא ילא והשומע מן המתעסק לא ילא, וכן תנן דהש"ו אינו מוליא את הרצים ידי חוצתן משום דכל שאינו מחוייב דדבר אינו מוליא את הרצים ידי חוצתן, והוכיח מזה דלאו בשמיעה לחוד תליא מילתא אלא צעינן נמי תקיעה יעו"ש, וכן הוכיח צ"ס יוס תרועה (ר"ה כט א) מהכא דהשמיעה והתקיעה שניהם יחד עיקר המלצה יעוין שם [עוד הוכיחו מהא דצעינן כוונת משמיע].

אולם מלשון הרמז"ס והצה"ג לא משמע כן, אלא המלצה השמיעה לחוד, וז"צ וכראיות האחרונים, ואף למה דדימה הרמז"ס התקיעה לעשיית הסוכה, ולמשנת דאיכא מלצה גם צמטש עשיית הסוכה, אכתי לא נתיישב צ"ח הא דצעינן בר חיובא, דהרי לעשיית הסוכה לא צעינן כלל בר חיובא, וסוכת גנצ"ך כשירה כל דנעשית לשם כל.

האחרון חקרו בגדר מלצת שמיעת קול שופר, האם המלצה הויא השמיעה, או התקיעה, או דשניהם בכלל המלצה.

והנה כתב הרמז"ס (פ"א משופר ה"א) מלצת עשה של תורה לשמוע תרועת שופר צראש השנה כו', ושם (ה"ג) שופר הגזול שתקע בו ילא ידי שאין המלצה אלא בשמיעת הקול אע"פ שלא נגע בו ולא הגזיחו השומע ילא ואין צקול דין גזל, וכן האריך הרמז"ס צתשו' (מהד' מכו"ס י"ס ק"ה) דמצרכין לשמוע קול שופר ולא על תקיעת שופר, וז"ל המלצה שנלעונו זה אינה התקיעה אלא שמיעת התקיעה, ונפק"מ כי אילו היתה המלצה שנלעונו זה היא התקיעה הוה חייב כל אדם ואדם מן האנשים לתקוע כשם שחייב כל אדם ואדם שישב בסוכה ויעול לולב, והיה ראוי להיות שהשומע שלא תקע לא ילא ידי חוצתו, וכן היה ג"כ שהתוקע שלא שמע ילא ידי חוצתו, כגון אילו סתם אזניו ותקע היה אם כן שילא שהרי תקע, ואין הדבר כן כי המלצה היא השמיעה לא התקיעה, ואין לנו תוקעין אלא כדי שנשמע, כשם שישבת הסוכה היא המלצה לא עשייתה, ואין לנו עושין אלא כדי שנשב, ולפיכך נצרך לישב ולא לעשות, ונצרך לשמוע קול שופר ולא נצרך על תקיעת שופר עכ"ל, ומקור הדברים מדברי הצה"ג (הוצא צרא"ש פ"ד ס"י) הא דמצרכים לשמוע צקול שופר ולא מצרכים לתקוע צשופר או על תקיעת שופר כמו על מקרא מגילה משום דצשמיעת קול שופר הוא יולא ולא צתקיעת שופר, כדתנן (כ"ג) התוקע לתוך הצור וכו' ופעמים שהתוקע צעלמו לא ילא כגון

פסח ושזו מלה, אלא שלא חכל לשם מלה, אך בגוונא דאינו יודע דהיום פסח או דאינו יודע שזו מלה, לא ילא ידי חוצתו ונרתייתו מדלא נקטה בגמ' הכך גוונן וציאור הדברים הוא, דציסוד הדין כו"ע מודו דמלות לריכות כוונה, היינו דבעינן שהמעשה יהא מוגדר כמעשה מלה, אלא דמ"ד מלות אין לריכות כוונה ס"ל דכל דיודע שמלוה ועושה את המעשה, אף שאינו עושה לשם מלוותו, ממילא חשיב המעשה כמעשה מלה, ואידך מ"ד ס"ל דכל שלא עשה את המעשה לשם מלה, לא חשיב כלל מעשה מלה, וממילא לא נפיק ידי חוצתו, וזבה חילק הרא"ה, דהיכא דאינו יודע כלל שבמעשה זה מתקיימת המלה, לכו"ע לא חשיב מעשה מלה.

ויצוין עוד בר"ן (ע 3 מדפ"ה) דאף למ"ד מלות אין לריכות כוונה והתוקע לשיר ילא, מ"מ התוקע ללמד את התינוקות לא ילא, דכיון דהוא מתכוין למלה אחרת הרי אותה כוונה מעכבת מלות השופר שלא תחול, משא"כ בתוקע לשיר דאינו מתכוין למלה כלל, דומיא דמאי דאסיקנא בפ"ק דזבחים (ג א) דשוחט לשם חולין כשר משום דמינה מחריב זבה דלאו מינה לא מחריב זבה, יעו"ש, והדברים מבוארים ע"ד הג"ל.

ויצוין עוד בר"ן (פ"ג סג) שהציא דברי הרשב"ם דאף למ"ד מלות אין לריכות כוונה, היכא דנתכוין שלא ללאת מהני, והוכיח מהא דאיתא בצרכות (יג א) נקיט כסא דשכרא צידיה וקסצר דחמרא ופתח דחמרא וסיים דשיכרא מאי כו' ואמאי לא פשעינן דילא כיון דמלות אין לריכות כוונה אע"כ דשאני התם דנתכוין שלא ללאת בשכר אלא ציון, והנה התם ליכא כוונה מפורשת שלא ללאת דשיכרא, אלא דנתכוין להדיא ללאת

ונראה ציאוור הדברים, דהנה קי"ל דמלוות לריכות כוונה, ודנו האחרו' בגדר האי דינא, האם זלא כוונה לא חשיב כלל מעשה מלה, ומכ"ע הוא דאינו יולא, או דילמא הוי דין נוסף ללאת ידי חוצתו בעינן שיתכוון למלה, ומכמה דוכתי מוכח לכאורה דגדר הדין דזלא כוונה לא חשיב כלל מעשה מלה וכדלהלן.

והנה לענין שופר פסק הרמב"ם (פ"ג משופר ה"ד) וז"ל המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא ילא ידי חוצתו וכן השומע מן המתעסק לא ילא, נתכוון שומע ללאת ידי חוצתו ולא נתכוון התוקע להוליא או שנתכוון התוקע להוליא ולא נתכוון השומע ללאת לא ילא ידי חוצתו, עד שיתכוין שומע ומשמיע, אולם בה"חמן ומלה (פ"ו ה"ג) כתב הרמב"ם חכל מלה זלא כונה כגון שאנסוהו גוים או לסטים לאכול ילא ידי חוצתו עכ"ל, ויעוין בר"ן (פ"ג דר"ה) שכתב דדעת הרמב"ם לחלק בין מלוות דאכילה דזבה אי"ל כוונה, וכשם דלענין איסורין קי"ל המתעסק בחלצים ועריות חייב וכן פירש רש"י לריכותא דגמ' ויעוין עוד בדברי הראב"ד צ"כ כתוב שסן ויעוין להלן ציאוור הדברים.

אך המגיד משנה (ה"ג שופר סג) ציאר דדעת הרמב"ם דיש לחלק בין מלה דאית זבה מעשה דזבה פסק הרמב"ם דלא בעינן כוונה לציון מלות שופר דאין המלה אלא השמיעה לחוד, וכיון דלית זבה מעשה צעיא כוונה ויעוין עוד צשו"ת צרכת אברהם לרצו אברהם צן הרמב"ם (ס"ה נד) ואכמ"לן ול"צ גדר הדברים.

והנה יעוין עוד בר"ן (סג) צשם הרא"ה, דאף למ"ד מלות אין לריכות כוונה וכפאוהו ואכל מלה ילא, מ"מ היינו דוקא ציודע שהיום

שדימו דין כוונה בעצילה לדין מלאת לריכות כוונה ואכמ"ל] ולזה בעינן שיבא זר חיובא, דכל שאינו מחוייב בדבר, לא מצי לאשוויי למעשה שם מעשה מלוא [ויעוין בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ה מקרבן פסח) ואכמ"ל] וכן לזה בעינן כוונת משמיע דוקא, אלא דבעינן נמי כוונת השומע, דכיון דסו"ס עלם השמיעה היא בגופו של השומע, רק כוונת שניהם מהניא לאשוויי להך שמיעה שם מעשה מלוא [ושו"ר מש"כ בצרכון שמואל (ס"ה)].

נחלקו הראשונים האם מותר לאיש שיאל ידיו חוצתו לתקוע עבור אשה, דדעת בעל העיטור דאסור ודעת הראב"י דשרי והוצאו ברא"ש, ומשמע דאף לבעל העיטור הנידון רק משום דתקיעה בשופר אסורה מדרבנן משום שבות, ולכאורה יל"ע דכיון דנשים אינן מלוות כלל בשופר, אלא מקיימות בתורת אינו מלווה ועושה, היאך יכול איש שיאל ידיו חוצתו להוליאם, הרי הא דקי"ל דכל המלוות אע"פ שיאל מוליא היינו מדין ערבות, דע"ז אכתי חשיב מחוייב בדבר, אך בנשים דאינן מחוייבות כלל, הא ל"ש דין ערבות [אף אי בעלמא איכא ערבות לנשים]. ולכאורה יש ליישב, דהא"נ כלפי תקיעות חיוב, כל דליכא ערבות ואינו מחוייב בדבר, ל"ח מעשה מלוא וממילא אינו יכול להוליא את האחר המחוייב, אך בנשים דאף כשתקועות לעלמן אין צזה קיום של מלוא חיובית, אלא הוי מעשה מלוא בשיעור דין ד"אינו מלווה ועושה", הא איכא אף בצי"ש שיאל ידיו חוצתו, אולם יל"ד צזה, דלכאורה איש שכבר יאל ידיו חוצתו, כשהחזר ותקוע הרי לא הוי מעשה מלוא כלל, ואף בשיעור דין דאינו מלווה ועושה, ויל"ע צזה.

ביון, ואעפ"כ חשיב ליה כמתכוין להדיא שלא ללאת, ומשום דאיכא כוונה אחרת המפקעת דלא יהא סתמא לשם הך מלוא [ולכא"ו ל"צ לפ"ז הא לנידדו האחרו' דכוונה שלא ללאת אינה מגרעת בעלמא מעשה המלוא, אלא רק דלא נפיק בע"כ, דלכאורה צכה"ג ל"ש האי טעמא כלל ואכמ"ל] ויל"ד.

ובזה מצוהאריס גם דברי המגיד משנה, די"ל דדוקא בעושה מעשה, אף דאינו עושה לשם מלוא, ממילא הוי מעשה מלוא, אך בשמיעת קול שופר, דהוי מידי דממילא, ולא עביד מידי, צזה אין לשמיעתו שם מעשה מלוא בלא שיתכוין [וכ"ז מתבאר רק אם נימא דיסוד דינא דמלאת לריכות כוונה היינו לאשוויי לזה שם מעשה מלוא, אך אם נימא דהוי דין נוסף, דללאת ידיו חוצה בעינן שיתכוין לקיים המלוא, לכאורה אינו מצוה"ר ואף דהיה מקום לדון דכיון דאין צדה מלוא מעשה לא בעינן כוונה כלל, וכדיחבאר להלן, אך א"מ.

ומעתה יש לבאר הא דבעינן שישמע את קול השופר מצד חיובא, וכן הא דבעינן כוונת משמיע, אף דהמלוא אינה אלא בשמיעת קול השופר לחוד, דכיון דשמיעת השופר אינה נעשית ע"י השומע, דהוי מידי דממילא, אלא התוקע בשופר הוא הפועל את שמיעת השומע, צמה שמשמיע את קול השופר לאזניו, אין השומע לצדו יכול לאשוויי לשמיעתו שם מעשה מלוא, אלא רק צכה המשמיע לאשוויי לשמיעתו שם מעשה מלוא [ודוגמא לדבר כוונה בעצילה, דמצוה"ר בחולין (גא ז) דאנסתה חזרתה ועצלתה חשיבא עצילה בכוונה, דכוונת העצילה תליא בעושה המעשה דהיינו המעציל, ויעוין צחי" הגרש"ש (יבמות ס"י מא וכתובות ס"ג ועוד) ויעוין בראשונים